



Den Haag

2021 - 2024

Meerjaren**visie**

Haags Gemeentearchief

Het Haags Gemeentearchief zorgt ervoor dat de burgers van nu en van de toekomst de geschiedenis van de stad én hun eigen geschiedenis daarin, zo goed mogelijk kunnen reconstrueren aan de hand van authentieke informatiebronnen.

Missie Haags Gemeentearchief

Meerjarenvisie 2021-2024

Het Haags Gemeentearchief (HGA) beheert inmiddels meer dan 18 kilometer overheidsinformatie en particuliere archieven en collecties. Het grootste deel daarvan heeft betrekking op de gemeente Den Haag. Daarnaast is het HGA ook verantwoordelijk voor de archieven en collecties van de gemeente Leidschendam-Voorburg en van het voormalige Nederlands Muziekinstituut.

Het HGA beheert deze informatie en stelt die in originele of digitale vorm beschikbaar. Ook werkt het HGA als culturele instelling samen met de afdelingen Archeologie en Monumentenzorg & Welstand, en met andere Haagse erfgoedinstellingen om de Haagse geschiedenis en erfgoed actief en op laagdrempelige wijze onder de aandacht te brengen.

Daarnaast treedt het HGA op als toezichhouder voor de gehele informatie- en archief functie van de Gemeente Den Haag.

Deze Meerjarenvisie benoemt de focus en speerpunten die belangrijk zijn voor de koers en ontwikkeling van het HGA in de jaren 2021 tot en met 2024. Doel hiervan is het borgen en versterken van de professionaliteit, kwaliteit en relevantie van het HGA vanuit de volgende missie: *“Het Haags Gemeentearchief zorgt ervoor dat de burgers van nu en van de toekomst de geschiedenis van de stad én hun eigen geschiedenis daarin, zo goed mogelijk kunnen reconstrueren aan de hand van authentieke informatiebronnen.”*

Het Haags Gemeentearchief: een plek, een collectie én een functie

Het HGA is een **plek**; het Stadhuis als fysieke locatie waar de archieven en collecties worden bewaard, en ambtenaren en burgers terecht kunnen voor onderzoek, historische informatie, tentoonstellingen en lezingen.

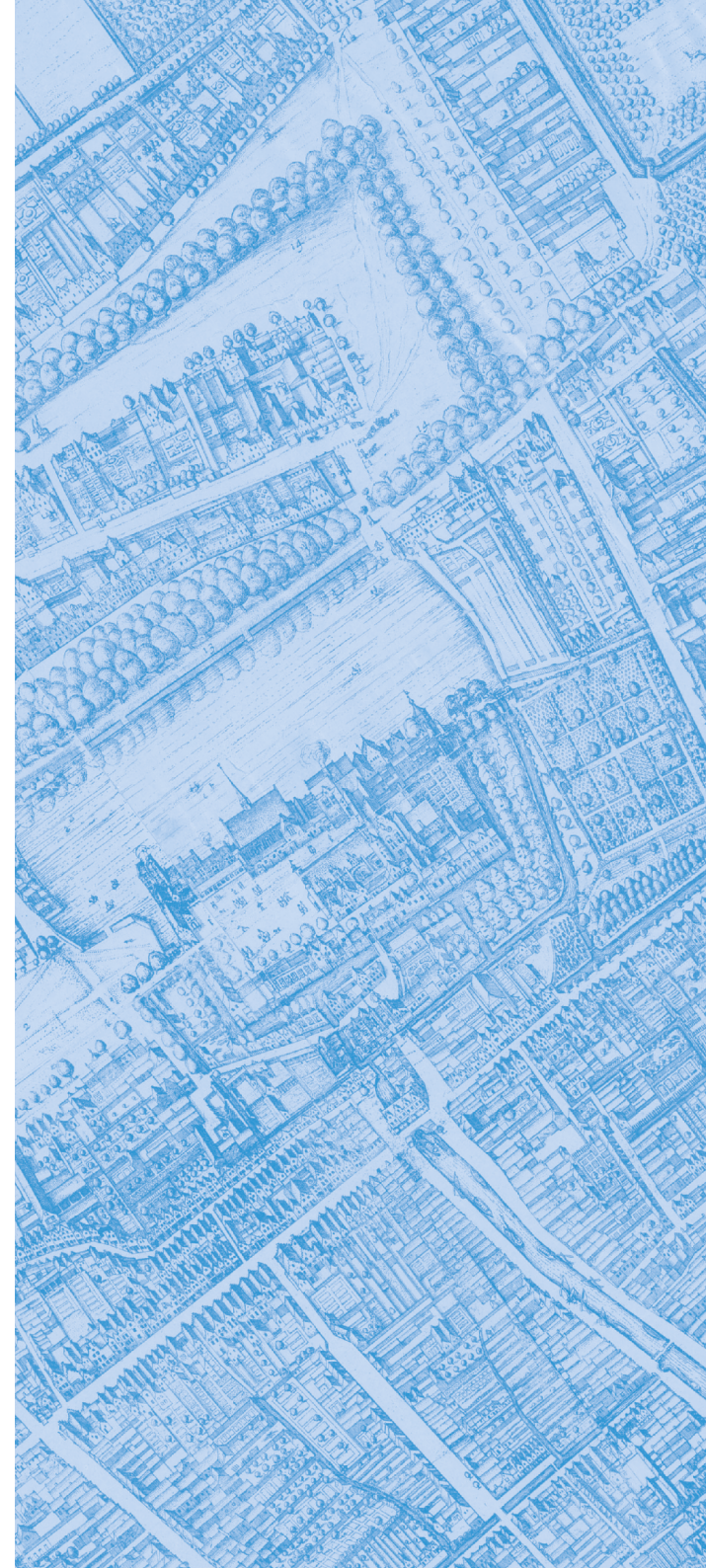
Het HGA is ook een **collectie** bestaande uit vooral documenten en beeldmateriaal dat de geschiedenis van Den Haag belicht vanuit zowel gemeentelijke perspectief als dat van organisaties, instellingen, bedrijven en personen in de stad.

Maar plek en collectie komen nooit goed tot hun recht als het HGA haar **functie** niet goed uitvoert, een functie die driedig is:

- schatkamer van (vooral Haags) erfgoed;
- historisch informatiemakelaar voor en partner van burgers, collega-ambtenaren en gemeentebestuur;
- toezichthouder, verantwoordelijk voor het beoordelen van de kwaliteit van het gemeentelijk informatiebeheer en het beheer van de archieven die nog niet naar het HGA zijn overgebracht.

Het HGA kiest er de komende periode voor om de focus te leggen op de ontwikkeling van vooral de **functie** van het archief. Dat betekent dat de organisatie zich primair gaat toelagen op het uitbouwen en versterken van haar rol van hoeder van het Haagse erfgoed, historisch informatiemakelaar en toezichthouder.

In deze Meerjarenvisie wordt die focus uitgewerkt naar speerpunten en prioriteiten. Deze betreffen vooral zaken die het HGA meer of anders gaat doen ten opzicht van voorgaande jaren. Het biedt geen overzicht van *alle* taken en verantwoordelijkheden van het HGA. Reguliere werkzaamheden worden hier dan ook niet benoemd, maar blijven een belangrijk deel van de inzet van het archief bepalen.



Wettelijke taken

Het HGA heeft – net als alle archiefdiensten van overheidsorganen – een wettelijke basis in de Archiefwet 1995. In deze wet is een ‘goede, geordende en toegankelijke staat’ van alle digitale en papieren overheidsarchieven als vereiste opgenomen. De gemeentearchivaris houdt hier toezicht op en is daarnaast beheerder van de archiefbewaarplaats, waar zich al het ‘blijvend te bewaren materiaal’ van de gemeente bevindt.

Als archieven aan het HGA worden overgebracht – een formele handeling – verandert het openbaarheidsregime. Dan is de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB, binnenkort: Wet Open Overheid) niet meer van kracht, maar treden de openbaarheidsbepalingen van de Archiefwet in werking. Dat betekent dat burgers niet meer om informatie hoeven te vragen, maar dat overheidsinformatie vrij beschikbaar moet zijn, tenzij er een expliciete grondslag is die dat verhindert. Het HGA moet dan ook alle archieven en collecties die het beheert, goed toegankelijk en doorzoekbaar aanbieden.

Om aan bovenstaande wettelijke verplichtingen te kunnen blijven voldoen, krijgen in de komende jaren de volgende taakgebieden prioriteit:

De basis op orde = toegankelijkheid bestaande archieven & collecties vergroten

De archiefwet verplicht het HGA om de aan haar overgedragen archieven en collecties goed toegankelijk aan te bieden. Maar toegankelijkheid is er in verschillende gradaties. Was tot een aantal jaren geleden een papieren index op de studiezaal voldoende, tegenwoordig is het een vereiste om online alle archieven en collecties goed doorzoekbaar te presenteren. In het streven naar een optimale online toegankelijkheid van alle HGA-archieven en -collecties is de afgelopen jaren zeker progressie geboekt, maar zijn aanvullende stappen nodig. De komende periode zal dan ook volop ingezet worden op het systematisch wegwerken van de nog resterende achterstanden in het digitaal aanbieden van archieven en collecties.

De toekomst op orde = beter vorm en inhoud geven aan de toezichthoudende rol

Toezicht op nog niet naar het HGA overgebracht overheidsarchief betekent anno 2021 vooral het beoordelen van het digitale informatie- en archiefbeheer van de gemeente. De gemeente creëert en bewaart een enorme hoeveelheid informatie/data, nodig voor al haar werkprocessen, in honderden verschillende applicaties. Het waarborgen van de betrouwbaarheid, volledigheid en authenticiteit daarvan is essentieel, maar lastiger te realiseren dan bij analoge informatie. Bovendien zijn voorzieningen nodig voor het behouden van contextinformatie (metadata) en voor (tijds) vernietiging van data, ook een wettelijke vereiste. Dit verlangt specifieke kennis, competenties en instrumentaria en het ontwikkelen van een nieuwe inspectiepraktijk in de komende periode. Dat betekent ook het opnieuw definiëren van de toezichthoudende rol van de gemeentearchivaris, waarbij expertise op het gebied van IT, een helder onderscheid tussen advies- en inspectietaken, en het onderhouden van constructieve samenwerkingsverbanden met andere onderdelen binnen de gemeente die taken vervullen op het terrein van informatie- en archiefbeheer, belangrijke ingrediënten zijn. Hierbij wordt het concept van *Archiving by Design* als leidend principe gevolgd. Volgens dit principe wordt al rekening gehouden met digitale duurzaamheid en duurzame toegankelijkheid op het moment dat een informatiesysteem gekocht, gebouwd of aangepast wordt.

Opbouw expertise digitaal archiefbeheer en digitale duurzaamheid (E-depot)

Blijvend te bewaren overheidsinformatie moet ook over 100 jaar en daarna nog beschikbaar, toegankelijk en authentiek zijn. Deze verplichting is vastgelegd in de Archiefwet en het Archiefbesluit 1995. Voor digitale informatie is om die reden een digitaal duurzaam archiefdepot (e-depot) nodig, in combinatie met het aanbrenge van voorzieningen in bestaande applicaties die de digitale duurzaamheid van de daarin opgeslagen data kunnen garanderen. En niet alleen de gemeente produceert digitaal archief. Dat geldt ook voor particuliere organisaties, personen en instellingen die voor het documenteren van de Haagse geschiedenis belangrijk zijn en dus in de collectie van het HGA horen.

Een e-depot garandeert dat deze digitale informatie 'voor de eeuwigheid' kan worden bewaard voor burgers. Een e-depot, voorzien van een goed online platform dat die informatie ook toegankelijk maakt, vormt dan ook een cruciale vereiste voor duurzame openbaarheid en betrouwbaarheid van (overheids) informatie.

Momenteel beschikt het HGA nog niet over een voorziening om digitale informatie duurzaam te bewaren. Naast het inrichten van een adequate digitale infrastructuur, is het essentieel dat ook noodzakelijke processen en procedures hiervoor worden ontwikkeld, in samenspraak met onze gemeentelijke partners, met name de Dienst Bedrijfsvoering. In de komende periode zal worden bepaald welke e-depotvoorziening voor de gemeente Den Haag het meest geschikt is, hoe die ingericht gaat worden en wat daarvoor aan expertise, budget en capaciteit nodig is.

Een aandachtspunt is tot slot de nieuwe Archiefwet, die naar verwachting in 2022 in werking zal treden en de archiefinstellingen beter moet toerusten voor een goed beheer van digitale overheidsinformatie. Eén van de meest in het oog springende wijzigingen is het verkorten van de overbrengingstermijn van twintig naar tien jaar. Tevens zal het beschikken over een e-depotvoorziening een wettelijke verplichting worden. Daarnaast wordt in de nieuwe wet het archief-wettelijk toezicht uitgebreid naar de overgedragen archieven. Op deze aankomende veranderingen zal het HGA anticiperen, waarbij uiteraard ook steeds aandacht blijft voor het voldoen aan de eisen vanuit de privacywetgeving (AVG).

Beleidsmatige taken

Het HGA kent ook niet-wettelijke taken, die minstens zo belangrijk zijn voor zijn betekenis voor de stad Den Haag en de mensen die er wonen. Hierbij gaat het om het beheer van het Haagse (particuliere) erfgoed en het uitdragen daarvan, op allerlei manieren.

De eigen HGA-collectie is hiervoor basis en uitgangspunt, maar daarnaast luistert het HGA ook goed naar feedback van bezoekers en publiek, en houdt vinger aan de pols bij de ontwikkelingen in de erfgoed- en archiefwereld. Bovenal kijkt het HGA naar maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de manier waarop stadsgeschiedenis kan worden gedocumenteerd en gepresenteerd.

Hierbij ziet het HGA voor de komende beleidsperiode de volgende taken en prioriteiten.

De veranderende stad in de 21e eeuw

Het belichten van geschiedenis kan een waardevolle bijdrage leveren aan identiteitsvorming van stad en stadgenoten. De inhoudelijke focus in collectievorming en publieksgeschiedenis van het HGA is tot nu toe vooral gericht geweest op het belichten van Den Haag in vorige eeuwen, met in de recentere geschiedenis de Tweede Wereldoorlog als dominant historisch perspectief. Die focus is niet onlogisch, gezien het rijke verleden van Den Haag als hof- en regeringscentrum van Nederland. Maar het documenteren en tonen van de stad die Den Haag in de periode ná de Tweede Wereldoorlog is geworden, is ook van belang. De afgelopen 70 jaar hebben het aangezicht en bevolkingssamenstelling van Den Haag de stad ingrijpend veranderd. Die ontwikkelingen moeten ook terug te vinden zijn in collectievorming en – presentatie van het HGA. Dit draagt bij aan een goede representatie van de stadsgeschiedenis en maken de collecties en activiteiten van het HGA bovendien relevant voor grote groepen Hagenaars die zich nu nog niet tot het archief verhouden. Het programma *Thuis in het archief* is met dit doel ontwikkeld. Het dient als belangrijke leidraad voor acquisitie en publieksactiviteiten de komende periode, waarin het HGA een relevante en dynamische erfgoedpartner wil zijn voor de stad en haar inwoners.

Het HGA in de stad en in de wijk

Het 'ophalen' en presenteren van de recente geschiedenis van de stad verlangt een actieve, uitnodigende benadering. Burgers zoeken niet op eigen initiatief een archief op. Het HGA gaat daarom zelf actief op zoek naar 'de diverse stad', naar het eigen karakter en de geschiedenis van de Haagse stadsdelen en wijken, én hun bewoners. Positionering, profilering en communicatie van het HGA moet passen bij zo'n uitnodigende benadering, waarin diversiteit en inclusie leidende principes zijn. Het structureel inzetten van *oral history* om persoonlijke verhalen vast te leggen, hoort hier ook bij. Lang niet alle gemeenschappen in de stad hebben hun geschiedenis op de klassieke manier gedocumenteerd. Met het verzamelen van verhalen wordt een historische bron aangeboord, die de bestaande archieven en collecties meer context kan geven. Het documenteren van meer recente geschiedenis van Haagse buurten, wijken en bewoners, krijgt een concrete vertaling in het project *Thuis in Den Haag*, waarin vanaf 2021 jaarlijks een ander stadsdeel centraal staat.

Structureel en bewust digitaliseren

Veel bezoekers van het HGA vinden het belangrijk om zoveel mogelijk bronnen digitaal beschikbaar te krijgen. Uit de Kwaliteitsmonitor Dienstverlening 2019 blijkt dat burgers zoveel mogelijk vanuit huis onderzoek willen kunnen doen. De komende periode zal het HGA daarom extra inzetten op het digitaliseren van veelgevraagde bestanden. De prioriteit ligt daarbij op het digitaliseren en online aanbieden van bestanden die nu nog uitsluitend op microfiche in de studiezaal raadpleegbaar zijn. Daarnaast blijft het HGA Digitaliseren Op Verzoek (DOV) aanbieden en worden op eigen initiatief 'parels' uit de eigen collecties gedigitaliseerd, om deze actief onder de aandacht van het publiek te brengen.

Kennis halen, kennis brengen

Het HGA laat graag zien wat het in huis heeft, ook aan jongeren. In de komende periode wordt daarin het accent verlegd van het primair naar het voortgezet, hoger en wetenschappelijk onderwijs. Dit betekent geen rondleidingen meer voor basisschoolleerlingen, maar de ontwikkeling van een nieuw aanbod dat aansluit bij de leerlijnen en interesses van middelbare scholieren die een profielwerkstuk moeten maken, en studenten die bij het HGA afstudeer- en promotieonderzoek komen doen. Daarnaast blijft het HGA tentoonstellingen en lezingen verzorgen voor een breed publiek, jong en oud, en belichten website en social media de rijke Haagse historie vanuit verschillende perspectieven. Het HGA programmeert daarbij zoveel mogelijk doelgroepgericht, en maakt daarbij gebruik van verschillende media en technieken.

Heldere positionering en profilering

Het HGA moet excelleren in verschillende functies. Het is inspecteur van gemeentelijke overheidsinformatie, 'hoeder van erfgoed', én betrouwbaar en deskundig informatiebeheerder van archief dat blijvend bewaard wordt voor de recht- en bewijszoekende burger, die zowel analoog als digitaal bediend wil worden met alle aspecten van digitale veiligheid, privacy en auteursrechtelijke kwesties die daar tegenwoordig bij horen. En niet alleen Haagse overheidsinformatie en erfgoed moet geborgd, die rol vervult het HGA ook voor de gemeente Leidschendam-Voorburg en de indrukwekkende muziekcollectie van het voormalige Nederlands Muziek Instituut. Deze verschillende functies en het hybride verzamelgebied van het HGA betekenen dat zeer verschillende publieksgroepen moeten worden bereikt. Dit vraagt om een scherp en helder positionering en profilering. Het ontwikkelen hiervan krijgt komende periode prioriteit, inclusief een vertaling daarvan in communicatie, programmering van activiteiten en het stellen van (beleids)prioriteiten.

Samenwerking HGA en Bibliotheek Den Haag verder verkennen

Zowel het HGA als Bibliotheek Den Haag 'doen' in erfgoed en informatie. Ook hebben beiden een maatschappelijke opdracht te vervullen. De komende jaren wil het HGA samen met Bibliotheek Den Haag onderzoeken op welke andere manieren er met elkaar kan worden opgetrokken. De Historische Informatiepunten (HIP's) in de wijkbibliotheken bieden in elk geval nu al een goede infrastructuur, ontmoetingsplek en platform voor historische ontmoetingen en activiteit. Die hoeven niet beperkt te blijven tot de fysieke plek van de wijkbibliotheek, maar kunnen ook heel goed buiten plaatsvinden, bijvoorbeeld in de vorm van excursies.

Tot slot

Het is belangrijk om te weten wie je bent, waar je vandaan komt en hoe de wereld om je heen zich heeft ontwikkeld tot wat die nu is. Erfgoed kan daarin een relevante rol spelen. Het HGA beheert dit erfgoed, dat vooral de Haagse regio belicht. Maar 'beheren' is geen doel op zich. Erfgoed moet gebruikt worden, terug te vinden zijn in het publieke domein waar burgers verkeren. Zodat het betekenis krijgt en bijdraagt aan de identiteit van stad en burger. Daar draagt het HGA in de periode 2021-2024 graag met passie en ambitie aan bij.